

ברחבי הארץ 4000 אתרים שבהם עתיקות, ולאגף רק כחמישה מפקחים בפועל להשיג עליהם!

אולם הצרה היא שהמפקחים על העתיקות, וכן הממונים על רכישות של עתיקות עבור מוזיאון ישראל אוספים עתיקות בעצמם, בהתלהבות רבה, ולמעשה אינם נבדלים בהרבה מאלה שעליהם להיחלץ להם.

על-מנת לנסות לבלום את שוד-העתיקות הוגשה לכנסת הצעת חוק-עתיקות חדשה, החוק הקיים הוא, למעשה, בבחינת גנב עדן לשודדים, אין בו הגדרה של אספן, ואין בו חובת דיווח על עתיקות של אספן, אלא רק סוחר בעל רישיון חייב לדווח על העתיקות שברשותו. החוק הקיים גם מטיל את חובת הוכחת אי-החוקיות שבי רכישה ואחזקת עתיקות על ציגני הממי שלה, וללא הוכחה כזו אין הם רשאים לחפש או לקחת דבר לבדיקה.

הצעת-החוק החדשה הזעיקה את גדולי סוחרי העתיקות לישיבות-חירום בחולות, ראשי הסוחרים, יוסף שטייגליץ (חנות גדולה ברחוב אלנבי בתל-אביב); שלמה רייזל (בעל חנות מנורה והחנות במלון הליטון בתל-אביב); שעי אדוק (בעל החנות הירושלמי); שמואל קאופמן (בעל חנות גדולה ברחוב בני-יהודה בתל-אביב) ודני פינקוס, התכנסו לישיבות-חירום. פינקוס אף מסר תזכיר ליושב-ראש ועדת-החינוך של הכנסת, ח"כ אברהם כץ. התזכיר מו"ח תח ביקורת על הצעת-החוק. פינקוס מצי"ב על כך שהצעה באה להגדיר את בעלות המדינה על עתיקה שנמצאה החל מתחילת חוק זה, ואין כל סעיף המגדיר בעלות על עתיקות שכבר נמצאות בי ציבור. סעיף זה מכשיר בדיעבד את כל הגניבות של דיין וחבריו שבוצעו לפני תחילת החוק.

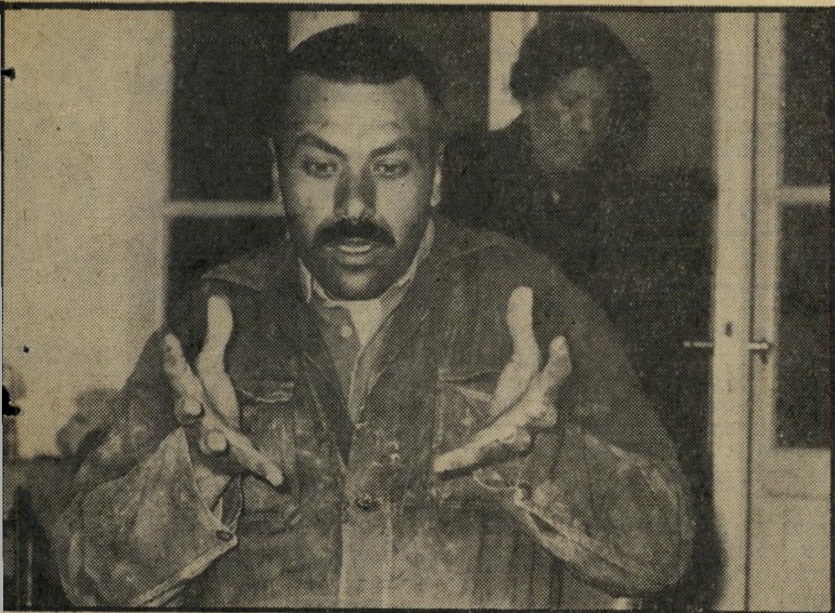
פינקוס מותח ביקורת חריפה גם על סעיף אחר בהצעה, שבו רשאי המנהל לוותר בכתב על בעלות המדינה על עתיקה, ומשעה זו תחל העתיקה להיות נכס המדינה. מכאן שאורח בעל קשרים עם המנהל יוכל לקבל ויתור כזה. פינקוס מציע שהחלטה כזו לא תהיה בידי אדם אחד, אלא בידי מועצה ארכיאולוגית. כך גם בסעיף אחר בהצעה, שלפיו רשאי לחפירת עתיקות עוד לפני מתן הרישיון, ולפי ההסכם תותר המדינה על העתיקות שיתגלו. פינקוס שואל: כיצד יוכל המנהל לדעת על מה הוא מותר, לפני שהחלה החפירה? לדעתו, ההסכמים כאלה יש לעשות רק אחרי השלמת החפירה, ואחרי שהמדינה קיבלה את הדרוש לה מבחינה מדעית והיסטורית.

מה יש לדבר

על מוסר?

הק"ה הארי שה תזכירו של פינקוס נועד להוספת סעיפים להצעת-החוק. סעיף אחד יאסור על כל אדם העובד במוסד ממשלתי או ציבורי בתחום הארכיאולוגיה לסחור בעתיקות, לייצג לשם מיסחר בעתיקות, להמליץ על רכישות של עתיקות וכן לאסוף או לבדוק עתיקות לצורך פרטי. כוונתו של הסעיף ה"מוצא" היא למנוע תופעות קיימות, כגון זו שמנהל אגף-העתיקות במוזיאון יש"ר, יעקב שריר, הוא גם אספן-עתיקות, גם מוכר עתיקות וגם יועץ פרטי לסוחרים בדבר רכישת עתיקות ומכירתן. הצעת-החוק עדיין לא הגיעה לדיון בכנסת, ולאחר קבלתה תקבל סוף-סוף ה"מדינה כלים למילחמה בשודדים. אולם ללא תקציב מתאים לאגף-העתיקות לא תוכל המדינה לעשות דבר. ייתכן ששר-החינוך והתרבות אהרון ירדן אינו רוצה להסתמך עם סוחר-אספני העתיקות הגדולים כמשה דיין או עורך-הדין ארנולד פרייס ואחרים, מונע תקציבים מן האגף. אולם המציאות הקיימת משפיעה על נתן מוסר, כפי שהגדיר זאת הפרופסור נתן רוטנשטרייך בשיחה עם העיתונאי לוי יצחק הירושלמי (תעריב, 14.77), "האם יקוב הדין את ההר, או לא תמיד כך? אמר אני משתמש בשעות הכושב ובהזדמנויות שיש לי כשאני מנהיג ציבורי — לזקק עתיקות או לא? אחד הצעירים אמר לי השבוע: כל עוד לא נקרא לבי-רוח מי שלוקח עתיקות שלא ברשות — מה יש לדבר על מוסר ומה רוצים מאחרים?"

שמונה עשרה מבני אישפחתו של הסייד בורקאן נושלו

חידת השיטורים נעה במהירות בי סימטות הצרות של הרובע היהודי ב" עיר-העתיקה בירושלים. מפקד הכוח כיוון את אנשיו לעבר הבית הישן והמטלנפול הנמצא בשולי הרובע היהודי. כאשר ניתן האות פרצו השוטרים אל תוך הבית. זע"קו-הילדים המהלכות בצריחות-נשים ש" עלו מתוכו נשמעו היטב בחוץ. השוטרים החלו דוחפים את דיירי ה" בית, 15 במספר, אל הסימטה המזוהמת. בעיקבותיהם החלו מוציאים החוצה רח"י טים, מכשירי-שמל ומצעים. כל התנוני המישפחה לא הועילו.

כך פונתה המישפחה, אשר התגוררה בבית העלוב ברובע יותר משלושים שנים, בפעולה מישטריתית זו בא אל קיצו מאבק שהתנהל במשך שמונה שנים בין החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי הפועלת על-פי צו של שר-האוצר, לבין מישפחה ערבית ירושלמית ענפה, מישפחת בורקאן. אומנם מדובר על פיתוחו של הרובע ה" יהודי, אך המושג "רובע יהודי" כשל עצ"מו — מטעה. למעשה לא ניתן לקבוע בוודאות את גבולותיו של הרובע. תחומי האזור שבו ישבו יהודים בירושלים הע"ת יקרה, השתנו במשך התקופות. היו שנים שבהן התרחב, והיו שנים של נסיגה והצ"טמקות. בנוסף, רבים מיהודי העיר הע"ת

ליהודים בתל-אביב!

מישרי החוץ והדתות במטרה להעמיק את יחסי-האהוה בין אורחי ישראל בני כל הדתות. חברים בו אישי-כמורה נוצריים, נכבדים מוסלמים ואנשי תרבות ורוח יהודיים. הוא הפך פעיל בעיקר בשנים ש" אחרי מילחמת ששת-הימים. ארנון התקשה להאמין למישמע הסי"פור, ובורקאן לקח אותו לביתו והראה לו את כל המיסמכים הקשורים בפרשה. מספר עוזי אורנן: "לאחר שהלכתי ל" ביתו של הבהור, וראיתי את מיסמכי ה"טאבו שלו והתעודות המעידות על ש"י-כות למקום, התחלתי להבין שקיימת פה מדיניות פשוטה: מוציאים מישפחה ער"בית, משפצים את ביתה ומכניסים במקומה מישפחה יהודית. כל זה, על-פי חוק ה"נקרא "רכישה לצורכי ציבור", שהוא חוק הקיים ברוב המדינות בעולם ונועד לאפ"שר לרשויות פעילות לטובת הציבור, גם אם יש בה משום פגיעה כלשהי ברשות

תיקה התגוררו בשכירות בתים שבעליהם ערבים. הבית שאליו פרצו השוטרים בשבוע שעבר נרכש על-ידי משפחת בורקאן ב" שנת 1947, והוא נרשם בטאבו על שם. שנה קודם-לכן נולד הבן מוחמד, שהוא כיום הבן המבוגר מבין שמונת אחיו. למעשה הוליד אבי המשפחה לא פחות מ" 24 צאצאים, משתי נשים, אלא שבכל פעם שנולד תינוק במשפחה — מת קודמו באורח מיסטריוזי. "איש לא הצליח לפתור את התעלומה. ומבן שאיש לא חשב שהסיבה למות הילדים יכולה להיות רפ"י אית", מספר מוחמד בחיך. "במקום ללכת לרופא, הלך אבי לשייכים, ואלה שקלו יחשבו והגיעו למסקנה: צריך להביא כמה יונים ולגדל אותן מעל דלת הבית, כסימן ליד, ימות במקומו גוזל של יונה ויהיה כפרתו. מיצוות השייכים נעשתה ואכן, כשנולד התינוק הבא בתור אחרי מוחמד נשאר מיוחד בחיים וכך היה גם להבא. הקללה חלפה.

ימי ילדותו של מוחמד עברו בבית הזה, כל זיכרונות הילדות וההתבררות שלו קשורים בסמטאות הצרות של הרובע. עד לפני שמונה שנים.

הפרופסור

נדהם

ר" שנת 1958, הוא מספר, שמע"נו בחדשות ששר-האוצר הוציא צו-הפקעה ל-116 דוגם בתוך חומות העיר העתיקה, וביתנו נמצא בתוך השטח הזה. מייד פנינו במיכתבים לשר-האוצר, לראש-הממשלה ולשר-הפנים, והודענו שאנחנו מתנגדים להפקעת ביתנו. המיכתב הופנה למינהל-מקרקעי-ישראל, משם ביקשו מ" איתנו מיסמכים המאשרים את בעלותנו על הבית, וככה נמשכו הברורים עד 1974. באותה שנה החלו להגיע מיכתבים מ" החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי. "לא ענינו להם. ובסוף שנת 1975 ה" מינו אותנו למישפט. הושפט קרא לנו את הצו שר-האוצר, שביקשו ממנו שידחה את ביצוע הצו לפחות עד שיעבור החורף, והוא נאות לבקשה וקבע שעלינו למסור את הבית, כשהוא ריק מרהיטים, עד אפ"

ההיסטוריה חוזרת

המראות של אחרי מילחמת ששת-הימים חזרו על עצמם בשבועות האחרונים. כאשר בוצעו צווי-ההפקעה של שר-האוצר באזור הרובע היהודי, אלא שאז בוצעו ההפקעות בלהט הקרבות, וכעת מתוך שיקול מחושב היטב. מאז שנת 1968 הופקעו מערבים 585 בניינים, שבהם 1048 דירות. בכל ההפקעות נוצל החוק של הפקעה-לצורכי-ציבור.

ריל 1976. אני לא ידעתי מה לעשות, פניתי לכמה עורכי-דין יהודיים, אבל אף אחד לא רצה לקבל על עצמו את המשימה למונע את הפינוי. הם הסכימו להשיג לנו סכום פיצויים יותר גדול, אבל למונע את הפקעת ביתנו לא רצו". בסוף 1975 עבד מוחמד בורקאן, שהוא סייד במיקצועו, בסוד דירה במוצא-עילית. בשיחה עם בעל-הבית, על ספלי-פה, גולל לפניו את בעייתו. אולם, רצה המיקרה ו" בעל-הבית היה הפרופסור עוזי אורנן מן האוניברסיטה העברית. אורנן (53), יליד מוסררה, בוגר אוניברסיטאות לונדון ויור"שלים, ד"ר לפילוסופיה, בלשן ופרופסור-חבר בחוג ללישון עיברית באוניברסיטה העיברית, הוא ממיסדי הינה נגד כפייה דתית ויור"שלה בשנות ה-60. בשנת 1968 הצטרף אורנן לוועד-הבין-דתית, שהיא גוף בלתי-פוליטי, שהוקם ב-1959 בעידוד